

УДК 78.071.2:373.5:371.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-108-113

БЕНДІКОВА Світлана –

аспірант Криворізького державного педагогічного університету, викладач вокалу Єрусалимської академії музики і танцю
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7783-9301>
e-mail: sbendikov@gmail.com

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності формування вокальної компетентності в умовах модернізації мистецької освіти. Педагогічне дослідження щодо вивчення сучасного стану сформованості вокальної компетентності учнів підліткового віку в умовах мистецької освіти засвідчило, що структура вокальної компетентності охоплює мотиваційно-цільовий, інформаційно-культурологічний, емоційно-комунікативний та інтерпретаційно-виконавський компоненти. Аналіз рівнів сформованості вокальної компетентності за цими складовими дозволив виявити типові проблеми сучасної мистецької освіти. У статті приділена особлива увага врахуванню вікових, анатомо-фізіологічних та емоційних особливостей підлітків у процесі вокального навчання, зокрема в період мутації голосу. Підкреслюється важливість створення підтримувального освітнього середовища, яке сприяє збереженню природних характеристик голосу, розвитку сценічної виразності та формуванню здатності до емоційно-художнього самовираження. Компетентнісний підхід розглядається як основа розвитку індивідуальності та становлення творчої особистості учня. Результати дослідження засвідчують недостатній рівень сформованості вокальної компетентності, що актуалізує потребу в оновленні організаційно-методичних засад вокального навчання. Визначено напрями удосконалення методики формування вокальної компетентності: стимулювання внутрішньої мотивації, поетапне формування виконавських навичок, розвиток інтерпретаційного мислення, інтеграція культурологічного контексту та активне залучення учнів до творчої діяльності. Дослідження висвітлює системні труднощі в практиці вокального навчання, які потребують наукового переосмислення, перегляду педагогічних стратегій і адаптації навчального процесу до потреб сучасної мистецької школи. Отримані результати можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових розвідок у сфері вокальної педагогіки та розробки нових освітніх програм для закладів мистецької освіти.

Ключові слова: мистецька освіта, вокальна компетентність, сольний спів, підлітки, музичне навчання.

BENDIKOVA Sviatlana –

Postgraduate student at Kryvyi Rih State Pedagogical University, Vocal teacher at the Jerusalem Academy of Music and Dance
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7783-9301>
e-mail: sbendikov@gmail.com

THE CURRENT STATE OF FORMATION OF VOCAL COMPETENCE OF ADOLESCENT STUDENTS IN ARTS EDUCATION INSTITUTIONS

The relevance of the study is due to the need to improve the effectiveness of vocal competence formation in the context of modernization of art education. The pedagogical research on the study of the current state of formation of vocal competence of adolescent students in the context of art education has shown that the structure of vocal competence includes motivational-target, informational-cultural, emotional-communicative, and interpretive-performing components. The analysis of the levels of vocal competence formation according to these components has revealed typical problems of modern art education. The article pays special attention to the consideration of the age, anatomical, physiological and emotional characteristics of adolescents in the process of vocal training, in particular during the period of voice mutation. The importance of creating a supportive educational environment that helps preserve the natural characteristics of the voice, develop stage expressiveness and form the ability to emotional and artistic expression is emphasized. The focus is placed on the competence approach as the basis for the development of individuality and the formation of a creatively developed personality of the student. The results of the study show an insufficient level of vocal competence, which necessitates updating the organizational and methodological foundations of vocal training. The directions of improvement of the methodology for the formation of vocal competence are identified: stimulation of internal motivation, gradual formation of performance skills, development of interpretive thinking, integration of the cultural context and active involvement of students in creative activities. Thus, the study has highlighted the existence of systemic complications in the practice of vocal training, which necessitates their scientific rethinking, updating pedagogical strategies and adapting the educational process to the needs of a modern art school. The findings can be used as a basis for further research in the field of vocal pedagogy and the development of new educational programs for art education institutions.

Key words: arts education, vocal competence, solo singing, adolescents, music education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства модернізація мистецької освіти передбачає впровадження компетентнісного підходу як ключового чинника підвищення ефективності навчального процесу. Цей підхід орієнтований на досягнення конкретних результатів, зокрема: розвиток творчого потенціалу, виконавських навичок та здатності до інтерпретації мистецьких творів.

Особливої значущості набувають питання формування вокальної компетентності у контексті мистецького навчання, де необхідне поєднання фахових знань із креативними, комунікативними та інтерпретаційними вміннями. Вокальна компетентність як інтегративне поняття охоплює знання, навички, мотивацію й ціннісні орієнтації, необхідні для успішної реалізації виконавської діяльності. Це зумовлює потребу перегляду організаційно-методичних засад навчання співу відповідно до сучасних педагогічних і інноваційних тенденцій.

Реформа загальної та мистецької освіти в Україні, започаткована концепцією «Нова українська школа» (2016), визначає компетентнісний підхід як ключовий принцип побудови освітніх програм. Відповідні положення відображено в Законі України «Про освіту» (2017) та Державному стандарті освітньої галузі «Мистецтво» (2018). Концепція сучасної музичної школи (2017) конкретизує ключові вокальні компетентності учнів мистецьких закладів освіти, інтегруючи сучасні педагогічні підходи для забезпечення цілісного розвитку особистості та фахової підготовки.

Водночас у міжнародних документах Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) (2019) і Ради Європи (Council of Europe) (2018) компетентність трактується як міждисциплінарне поняття, що охоплює здатність до адаптації, співпраці та творчої самореалізації. Зокрема, у доповіді *OECD The Future of Education and Skills 2030* (2020) компетентність визначається як поєднання знань, навичок, установок та цінностей, які забезпечують здатність до творчої участі у світі, що стрімко змінюється. Особлива увага приділяється *soft skills* і креативності, що повністю узгоджується з цілями сучасної мистецької освіти.

Попри наявність нормативно-законодавчої бази, практика реалізації компетентнісного підходу у вокальній підготовці демонструє суперечності між теоретичними положеннями та їх практичним втіленням. Результати педагогічного дослідження засвідчують недостатній рівень сформованості вокальної компетентності в учнів закладів мистецької освіти, що вказує на потребу вдосконалення змісту, методів і форм вокального навчання.

Отже, проблема формування вокальної компетентності учнів підліткового віку в умовах мистецької освіти є актуальною та потребує глибокого наукового аналізу, обґрунтування її структури й пошуку ефективних шляхів реалізації в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній думці компетентність розглядається як інтегрована характеристика особистості, що поєднує знання, уміння, цінності, досвід і здатність до застосування їх у реальних життєвих ситуаціях.

У мистецькій освіті поняття компетентності набуває розширеного, інтегративного змісту, поєднуючи знання, уміння, цінності, ставлення та творчий потенціал, які формуються в процесі взаємодії теоретичної підготовки з практичною діяльністю, розвитку естетичної чутливості, художнього мислення та здатності до самовираження. Як підкреслюють українські дослідники М. Демчишин та О. Гайдамака, у процесі мистецької освіти важливо зосереджувати увагу не лише на формуванні професійних навичок, а насамперед на розвитку художньо-творчої активності, емоційно-естетичного досвіду учнів, базованого на їхньому інтересі до мистецтва [1, с. 208].

Серед інших українських науковців, що досліджують питання мистецької та музичної компетентності, А. Козир, Г. Падалка, Л. Масол та інші розглядають ці поняття як системні, інтегровані характеристики особистості, які охоплюють виконавську майстерність, інтерпретаційні вміння, естетичну чутливість і здатність до творчої самореалізації. Зокрема, А. Козир трактує компетентність як поєднання психолого-педагогічних та мистецтвознавчих знань, умінь і навичок, що дозволяють творчо застосовувати набутий досвід і бути готовим до його практичного використання [2, с. 53]. Г. Падалка визначає музичну компетентність як системну інтегровану якість, що передбачає здатність особистості до усвідомлення музики як суспільного явища, засвоєння її закономірностей, стилів і жанрів, а також володіння засобами втілення художніх образів у виконавстві [3].

У свою чергу, Л. Масол визначає структуру музичних компетентностей відповідно до державних освітніх стандартів, виокремлюючи інтерпретаційні, вокально-хорові, інструментально-виконавські та діяльно-творчі складники [4].

У зарубіжній педагогічній думці музична освіта розглядається як комплексна форма впливу на всебічний розвиток особистості. Так, у дослідженні D. Elliott & M. Silverman [5] вона розглядається, як ціннісно орієнтована освітня система, що формує музичні та особистісні та ціннісні компетентності, пов'язані з внутрішнім становленням і самовираженням особистості. Автори акцентують увагу на значенні виконавської діяльності як засобу розвитку особистої ідентичності, критичного мислення, соціальної активності та креативного потенціалу.

Особливу увагу до підліткової аудиторії приділяє S. Hallam [6], яка обґрунтовує позитивний вплив активного музикування на формування особистісних і соціальних компетентностей: самодисципліни, самооцінки, емоційного інтелекту, комунікативності, здатності до співпраці та креативного мислення. Участь у спільній музичній діяльності, за її висновками, створює умови для розвитку відповідальності, художнього сприймання та гармонійного особистісного становлення, що співпадає з філософією компетентнісного підходу в освіті.

Музичні компетентності становлять підґрунтя для розвитку вокальної компетентності, яка включає не лише технічну підготовку й вокальну майстерність, але й емоційне самовираження, інтерпретацію творів, розуміння стилів і жанрів, роботу з музичними текстами, застосування цифрових технологій та адаптацію до умов виконавської діяльності. У цьому контексті вокальна компетентність розглядається як комплексна особистісно-діялісна характеристика учня, що поєднує музично-теоретичні знання, практичні вокальні навички, а також здатність до художньої інтерпретації й творчої самореалізації. Особливої значущості набуває вміння глибоко сприймати музичний твір і передавати його зміст слухачеві, оскільки саме виконавець виступає посередником

між композиторським задумом і його емоційним втіленням.

Українські дослідники, зокрема Н. Бабіченко, В. Луганська, Л. Косяк, О. Грицай та ін. розкривають багатовимірну структуру вокальної компетентності як сукупності технічних, художньо-виконавських, комунікативних і рефлексивних умінь. Зокрема, це володіння голосом, дикцією, інтонацією, сценічною виразністю, імпровізаційністю, а також здатність до публічних виступів і ефективного використання сучасних технологій у виконавській діяльності.

Л. Косяк трактує художньо-творчу компетентність учнів і студентів у процесі вокального навчання як універсальну характеристику особистості митця, що передбачає свідоме дотримання художніх законів, грамотне використання виразових засобів і прийомів гармонізації твору, а також постійне вдосконалення виконавської майстерності [7, с. 202]. На думку Н. Бабіченко, вокальні компетентності учнів охоплюють володіння голосом, інтерпретацію творів, участь у публічних виступах, імпровізацію, застосування мультимедійних технологій та розвиток естетичних орієнтацій, які формуються через синтез теоретичної підготовки, практичного досвіду й особистісного вираження у творчому процесі [8].

В. Луганська уточнює складники вокальної компетентності, виокремлюючи технічні навички (дихання, дикція, звукоутворення), художньо-виконавські вміння (співоча техніка, сценічна виразність), творчі (артистизм, імпровізація) та соціальні чинники (комунікація з викладачем, емоційний комфорт) [9]. У свою чергу, О. Грицай наголошує на значенні вокальної діяльності як чинника розвитку загальнокультурних компетентностей і художнього мислення, підкреслюючи важливість інтеграції технічних і творчих аспектів виконання, залучення до ансамблевого співу, концертної практики й виховання національних цінностей [10].

Отже, навчання співу в мистецькій освіті постає не лише як засіб оволодіння вокальною технікою, а й як ефективний інструмент розвитку загальнокультурної компетентності, художнього мислення та духовного самовдосконалення. У цьому контексті вокальна компетентність розглядається як особистісна категорія, що сприяє гармонійному становленню творчої індивідуальності учня та формує підґрунтя для подальшої музичної самореалізації.

Метою статті є теоретичне обґрунтування структури вокальної компетентності учнів підліткового віку у мистецькій освіті, емпіричне дослідження рівнів сформованості та окреслення перспективних напрямів удосконалення організаційно-методичних підходів до вокального навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з актуальних проблем сучасної мистецької освіти є ефективне формування вокальної компетентності учнів підліткового віку. Це зумовлено як соціокультурними викликами, так і необхідністю забезпечення якісної підготовки

майбутніх виконавців у закладах мистецького спрямування.

Типова освітня програма з музичного мистецтва (клас сольного співу) [11] спрямована на формування інтегрованої мистецької, теоретичної, виконавської, колективної та публічної компетентностей, що охоплюють засвоєння навчального матеріалу, розвиток професійних навичок, естетичне сприйняття, здатність до публічного самовираження та командної взаємодії. Особливістю програми є її адаптація до вікових та психофізіологічних особливостей дітей та підлітків, зокрема, до складного мутаційного періоду розвитку голосу (11–17 років), що враховується в методах навчання, розподілі навантаження і змісті програмних дисциплін.

Програма створює безпечне освітнє середовище, що сприяє збереженню голосу та гармонійному вокальному розвитку, формує в учнів відповідальність за власне навчання, розвиває самоконтроль, саморефлексію, стимулює мотивацію до подальшої творчої діяльності. Реалізація цієї програми ґрунтується на принципах доступності, практичної спрямованості, індивідуалізації та послідовності навчання, що відповідає сучасним вимогам мистецької освіти й сприяє формуванню у випускників готовності до творчої діяльності та подальшого професійного навчання.

Навчання співу у підлітковому віці є складним психофізіологічним процесом, що потребує науково обґрунтованого підходу з урахуванням анатомічних, фізіологічних та емоційних особливостей розвитку учнів. У своїх дослідженнях закордонні науковці наголошують на необхідності індивідуального підходу до вокальної підготовки підлітків, орієнтованого на специфіку їхнього вікового становлення.

Наприклад, B. Sweet [12], S. Monks [13] зауважують, що зміна голосу в період пубертату нерідко інтерпретується підлітками як часткова втрата особистісної цінності, оскільки голос виконує не лише комунікативну функцію, а також виступає структурною складовою ідентичності, що забезпечує відчуття психологічної стабільності та особистісної цілісності Я-образу. У цьому контексті голос сприймається як один із важливих елементів самовираження, і його зміна може провокувати зниження самооцінки, емоційний дискомфорт або невпевненість у власних можливостях. Дослідники підкреслюють, що ефективне навчання співу в підлітковому віці потребує не лише технічної корекції, але й створення безпечного середовища для підтримки вокальної індивідуальності учнів і формування позитивного ставлення до природних змін голосу.

S. A. Matthews [14] наголошує на вираженому формуванні репертуару для дівчат у період активних змін голосу, що забезпечує гармонійний розвиток природних властивостей голосу та сприяє розвитку вокальної виразності. Подібну позицію розділяє W. P. Dixon [15], який акцентує на художній доцільності та емоційній відповідності музичного матеріалу рівню індивідуальної вокальної зрілості учня.

R. Gebhardt [16] у своєму дослідженні зосереджується на збереженні голосового здоров'я в період мутації, вказуючи на необхідність поступового розширення діапазону та формування здорових вокальних навичок. У свою чергу, J. Williams [17] акцентує увагу на системному підході до добору репертуару, що враховує вікові особливості розвитку голосу, сприяє поступовому вдосконаленню технічних навичок співу та підтримує формування художньо-інтерпретаційної культури виконавця.

У вітчизняній педагогічній науці також звертається увага на психофізіологічні та емоційні аспекти розвитку голосу в підлітковому віці. На думку О. Стахевича, у цей період голосовий апарат зазнає значних змін у зв'язку з мутацією, тоді як емоційна сфера характеризується підвищеною вразливістю, що зумовлює потребу у створенні підтримувального освітнього середовища. У період мутації, пов'язаної зі статевим визріванням, особливу увагу слід приділяти охороні дитячого голосу, що є вкрай важливим для збереження його природних характеристик і подальшого вокального розвитку [18, с. 6].

Як наголошують А. Мартинюк та М. Колос, ефективне вокальне виховання має спиратися на фізіологічну періодизацію: домутаційну, мутаційну та пост мутаційну з поступовим розвитком співочої техніки [19, с. 112]. О. Руденкова підкреслює необхідність охоронного навчання в період мутації голосу, що включає дотримання гігієнічних норм, поетапне формування виконавських умінь та підтримку емоційного самовираження [20].

З огляду на це, Н. Бабіченко акцентує увагу на важливості врахування емоційної чутливості підлітків і пропонує впровадження інтерактивних методів і мультимедійних технологій, які сприяють розвитку мотивації та креативності [21, с. 80]. Важливість гармонійного поєднання фізіологічних та художньо-емоційних чинників у формуванні інтонаційної точності та тембрової виразності підкреслює М. Вікторова, зазначаючи, що якісне голосоутворення можливе лише за умов педагогічної чуйності, індивідуалізованого підходу та поступового розвитку голосу як інструменту творчого самовираження [22, с. 24].

Отже, сучасна вокальна педагогіка поєднує наукове розуміння вікової фізіології з емоційною чутливістю молоді, створюючи умови для цілісного розвитку особистості засобами вокального мистецтва. Особливого значення набувають питання психофізичного становлення та підвищеної емоційної вразливості, що розглядаються нами у контексті порівняльної педагогіки й міжнародних досліджень у сфері вокальної освіти.

З метою вивчення рівня сформованості вокальної компетентності учнів підліткового віку у 2022–2024 роках було проведено педагогічний експеримент. На констатувальному етапі здійснено комплексну діагностику, що дозволила визначити рівні сформованості вокальної компетентності. У дослідженні взяли участь 90 учнів, розподілених на експериментальну (44 учні) та контрольну (46 учнів) групи. Для діагностики застосовано анкетування, тестування, педагогічне спосте-

реження, експертне оцінювання та самооцінювання.

На підставі аналізу наукових джерел та емпіричних даних було виокремлено чотири ключові компоненти вокальної компетентності: мотиваційно-цільовий, інформаційно-культурологічний, емоційно-комунікативний та інтерпретаційно-виконавський. Кожен з компонентів має чітко визначені критерії та показники, які в сукупності дозволяють оцінити як фахову підготовленість учня, так і рівень його особистісного ставлення до вокального навчання.

Зокрема, мотиваційно-цільовий компонент визначався за допомогою анкетування та психодіагностичних методик, що дозволило виявити тип мотивації, орієнтацію на досягнення успіху чи уникнення невдач, рівень зацікавленості у вокальній діяльності. Інформаційно-культурологічний компонент оцінювався на основі знань учнів про вокальне мистецтво, жанри, стилі, а також їх розуміння ролі вокалу як культурного феномену. Емоційно-комунікативний компонент виявлявся через здатність до емпатії, художньо-образної передачі змісту твору та мистецької комунікації на сцені. Інтерпретаційно-виконавський компонент включав оцінювання розкриття художнього змісту вокального твору, виконавської майстерності та сценічної культури.

З метою об'єктивного вимірювання рівнів сформованості вокальної компетентності було виокремлено чотири рівні розвитку: високий, достатній, задовільний та низький, останній із яких визначено як вихідна позиція у формуванні компетентнісного потенціалу. Задля наукової обґрунтованості оцінювання здійснено ретельний добір і адаптацію відповідних психолого-педагогічних методик, а також розроблено авторську модель діагностики, яка дозволила кількісно й якісно оцінити кожен компонент компетентності на констатувальному етапі дослідження.

Аналіз отриманих даних засвідчив наявність варіативності рівнів сформованості вокальної компетентності серед учнів мистецьких закладів освіти. Серед учнів експериментальної групи переважають респонденти з низьким (32,96%) та задовільним (27,84%) рівнем, що свідчить про потребу в посиленій методичній роботі. Водночас лише 17,61% респондентів продемонстрували високий рівень сформованості компетентності, а ще 21,59% – достатній, що становить менше половини учасників із позитивною динамікою розвитку вокальних навичок. У контрольній групі спостерігається подібна картина: домінують низький (32,06%) і задовільний (29,89%) рівні, тоді як високий рівень виявлено у 15,76% учнів, а достатній – у 22,28%.

Таким чином, результати констатувального етапу експериментального дослідження засвідчили переважання учнів із низьким і задовільним рівнями вокальної компетентності в обох групах, що вказує на необхідність удосконалення змісту, методичних підходів і організаційних форм навчального процесу у сфері вокальної підготовки. Проведений аналіз дозволив виявити типові проблеми: нестабільність мотиваційної сфери, яка

проявляється у домінуванні зовнішніх стимулів; обмежений рівень обізнаності учнів у сфері музичного мистецтва, зокрема щодо культурологічного контексту; недостатній розвиток емоційно-комунікативних умінь у виконавській діяльності; а також слабку сформованість сценічної виразності, імпровізаційності та виконавського мислення.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведене дослідження дало змогу теоретично обґрунтувати структуру вокальної компетентності учнів закладів мистецької освіти, а також деталізувати її ключові компоненти: мотиваційно-цільовий, інформаційно-культурологічний, емоційно-комунікативний та інтерпретаційно-виконавський. Ці складники охоплюють основні напрями вокально-виконавської підготовки та забезпечують комплексний розвиток особистості у процесі мистецького навчання.

Аналіз емпіричних даних дозволив об'єктивно виявити реальний рівень сформованості вокальної компетентності учнів мистецьких закладів та окреслити перспективні напрями її подальшого вдосконалення. Серед них: стимулювання внутрішньої мотивації до вокального самовираження; збагачення змісту навчання через інтеграцію елементів багатомовної музичної культури, різностильових традицій і їхнього історико-культурного контексту; розвиток емоційно-комунікативної сфери через використання інтерактивних методів навчання; поетапне формування виконавських умінь та навичок інтерпретації; активне залучення учнів до різноманітних форм виконавської діяльності; створення умов для комплексного розвитку вокальної компетентності як складової художньо-естетичної освіти.

Результати дослідження засвідчили наявність типових труднощів у практиці вокального навчання: нестабільність мотиваційної сфери, обмежена поінформованість щодо музичного мистецтва, недостатній розвиток сценічної виразності та виконавського мислення. Це обумовлює необхідність наукового переосмислення організаційно-методичних засад, оновлення освітніх стратегій та адаптації навчального процесу до викликів сучасної мистецької школи.

Отримані висновки поглиблюють наукове розуміння процесу формування вокальної компетентності в підлітків і слугують підґрунтям для подальших педагогічних розвідок та розробки інноваційних освітніх програм у сфері мистецької освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: довідково-методичне видання / упоряд. М.С. Демчишин, О.В. Гайдамака. Харків : Торсінг Плюс, 2006. 768 с.
2. Козир А.В. Компетентність як необхідний компонент професійної майстерності викладачів мистецьких спеціальностей [Електронний ресурс]. URL: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_7.php

3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

4. Масол Л.М., Гайдамака О.В., Белкін Є.В. та ін. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів. Харків : Веста ; Ранок, 2006. 272 с.

5. Elliott D.J., Silverman M. Music matters: a philosophy of music education. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2015.

6. Hallam S. The power of music: a research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people. London : UCL Institute of Education. 2015. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1541288/>

7. Косяк Л.І. Художньо-творчій та здоров'язберезувальний потенціал вокального навчання студентів та учнів. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2024. № 214. С. 202–206.

8. Бабіченко Н.О. Методичні аспекти співацького навчання в мистецьких школах. *Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнар. наук.-практ. читань пам'яті акад. А. Авдієвського*. Вип. III. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2019. С. 79–83.

9. Луганська В. Формування вокальних компетенцій молодших школярів на уроках музики в умовах позакласного виховання. *Матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. «Освіта і доля нації»*. 2019. С. 142–144.

10. Грицай О.Д. Формування загальнокультурної компетентності учнів засобами колективного музикування. *Формування загальнокультурної компетенції учнів гри на бандурі*. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2023. С. 61–63.

11. Типова освітня програма з музичного мистецтва, клас сольного співу, затверджена наказом Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562.

12. Sweet B. Voice change and singing experiences of adolescent females. *Journal of Research in Music Education*. 2018. Vol. 66(1). P. 74–90. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022429418763790>

13. Monks S. Adolescent singers and perceptions of vocal identity. *British Journal of Music Education*. 2003. Vol. 20(3). P. 243–256. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0265051703005436>

14. Matthews S.A. Pedagogical approaches for the female adolescent voice in Southern Baptist youth choir rehearsal : doctoral dissertation / Boston University. Boston : Boston University Digital Repository. 2024. URL: https://open.bu.edu/bitstream/handle/2144/47932/Matthews_bu_0017E_18730.pdf?sequence=6

15. Dixon W.P. Selection procedures relating to Australian vocal repertoire for mid-adolescent HSC performers : master's thesis / University of Sydney. Sydney : University of Sydney Digital Repository. 2006. URL: <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/1590>

16. Gebhardt R. The adolescent singing voice in the 21st century: vocal health and pedagogy promoting vocal health : doctoral dissertation / Ohio State University. Ohio : OhioLINK Electronic Theses and Dissertations Center. 2016. URL: https://etd.ohiolink.edu/acprod/odb_etd/ws/send_file/send?accession=osu1461188945&disposition=inline

17. Williams J. Teaching singing to children and young adults. Jenevora Williams Publishing. 2013. URL: <http://jenevorawilliams.com/wp-content/uploads/2012/11/Inside-the-book.pdf>

18. Стахевич О.Г. Сольний спів: програма для дитячих музичних шкіл та шкіл мистецтв. Суми : Нова книга, 2003. 40 с.

19. Мартинюк А.К., Колос М.Г. Розвиток і охорона співацького голосу у дзеркалі музикознавчої думки. *Молодий вчений*. 2017. № 9.1(49.1). С. 111–114.

20. Руденкова О.Д. Розвиток співацького голосу учнів шкіл мистецтв у мутаційний період : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2013. 20 с.

21. Бабіченко Н.О. Формування вокально-хорових навичок підлітків у позашкільних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2018. 20 с.

22. Вікторова М.В. Формування вокально-хорових навичок під час навчання учнів співу. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2021. № 2. С. 22–26.

REFERENCES

1. Demchyshyn, M.S., & Haidamaka, O.V. (Eds.). (2006). *Knyha vchytelia dystsyplin khudozhno-estetychnoho tsylu: Dovidkovo-metodychne vydannia* [Teacher's book for artistic and aesthetic disciplines: Reference and methodological edition]. Kharkiv: Torsing Plus. [in Ukrainian]

2. Kozyr, A.V. (n.d.). *Kompetentnist yak neobkhidnyi komponent profesiinoi maisternosti vykladachiv mystetskykh spetsialnostei* [Competence as necessary component of professional skills of teachers of art specialties]. [Electronic resource]. Retrieved from http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_7.php [in Ukrainian]

3. Padalka, H.M. (2008). *Pedahohika mystetstva: teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin* [Art pedagogy: Theory and methodology of teaching art disciplines]. Kyiv: Osvita Ukrainy. [in Ukrainian]

4. Masol, L.M., Haidamaka, O.V., Belkin, Ye.V., et al. (2006). *Metodyka navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli: Posibnyk dlia vchyteliv* [Methods of teaching art in primary school: A manual for teachers]. Kharkiv: Vesta; Ranok. [in Ukrainian]

5. Elliott, D.J., & Silverman, M. (2015). *Music matters: A philosophy of music education* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.

6. Hallam, S. (2015). The power of music: A research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people. London: UCL Institute of Education. URL: <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1541288/>

7. Kosiak, L.I. (2024). *Khudozhno-tvorchii ta zdoroviazbezhuvalnyi potensial vokalnogo navchannia studentiv ta uchniv* [Artistic-creative and health-saving potential of vocal training of students and pupils]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. 214. S. 202–206. [in Ukrainian]

8. Babychenko, N.O. (2019). *Metodychni aspekty spivatskoho navchannia v mystetskykh shkolakh* [Methodical aspects of vocal training in art schools]. In *Suchasna mystetska osvita* (Vol. III, pp. 79–83). Kyiv: NPU im. M.P. Drahomanova. [in Ukrainian]

9. Luhanska, V. (2019). *Formuvannia vokalnykh kompetentsii molodshykh shkolariv na urokakh muzyky v umovakh pozaklasnoho vykhovannia* [Formation of vocal competencies of younger students in music lessons in extracurricular conditions]. In *Materialy XX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Osvita i dolia natsii"*. S. 142–144. [in Ukrainian]

10. Hrytsai, O.D. (2023). *Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti uchniv zasobamy kolektyvnoho muzykuvannia* [Formation of general cultural competence of students through collective music making]. In *Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentsii uchniv hry na banduri* (pp. 61–63). Kyiv: NPU im. M.P. Drahomanova. [in Ukrainian]

11. Ministry of Culture of Ukraine. (2019). *Typova osvitnia prohrama z muzychnoho mystetstva, klas solnoho spivu: zatverdzheno nakazom Ministerstva kultury Ukrainy vid 23.07.2019 № 562* [Typical educational program in musical art, solo singing class]. Kyiv. [in Ukrainian]

12. Sweet, B. (2018). Voice change and singing experiences of adolescent females. *Journal of Research in Music Education*. 66(1). P. 74–90. <https://doi.org/10.1177/0022429418763790> [in English]

13. Monks, S. (2003). Adolescent singers and perceptions of vocal identity. *British Journal of Music Education*. 20(3). P. 243–256. <https://doi.org/10.1017/S0265051703005436> [in English]

14. Matthews, S.A. (2024). *Pedagogical approaches for the female adolescent voice in Southern Baptist youth choir rehearsal* (Doctoral dissertation, Boston University). URL: https://open.bu.edu/bitstream/handle/2144/47932/Matthews_bu_0017E_18730.pdf [in English]

15. Dixon, W.P. (2006). *Selection procedures relating to Australian vocal repertoire for mid-adolescent HSC performers* (Master's thesis, University of Sydney). URL: <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/1590> [in English]

16. Gebhardt, R. (2016). *The adolescent singing voice in the 21st century: Vocal health and pedagogy promoting vocal health* (Doctoral dissertation, Ohio State University). URL: https://etd.ohiolink.edu/acprod/odb_etd/w/s/send_file/send?accession=osu1461188945&disposition=inline [in English]

17. Williams, J. (2013). *Teaching singing to children and young adults*. Jenevora Williams Publishing. URL: <http://jenevorawilliams.com/wp-content/uploads/2012/11/Inside-the-book.pdf> [in English]

18. Stakhevykh, O.H. (2003). *Solnyi spiv: Prohrama dlia dytyachykh muzychnykh shkil ta shkil mystetstv* [Solo singing: Program for children's music and art schools]. Sumy: Nova knyha. [in Ukrainian]

19. Martyniuk, A.K., & Kolos, M.H. (2017). *Rozvytok i okhrona spivatskoho holosu u dzerkali muzykovedchoi dumky* [Development and protection of the singing voice in the mirror of musicological thought]. *Molodyi vchenyi*. 9.1(49.1). S. 111–114. [in Ukrainian]

20. Rudenkova, O.D. (2013). *Rozvytok spivatskoho holosu uchniv shkil mystetstv u mutatsiyni period* [Development of the singing voice of art school students during the mutation period]. (Author's abstract of Cand. Ped. Sci. diss., NPU im. M.P. Drahomanova). Kyiv. [in Ukrainian]

21. Babychenko, N.O. (2018). *Formuvannia vokalno-khorovykh navychok pidlitkiv u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh* [Formation of vocal-choral skills of teenagers in extracurricular educational institutions] (Author's abstract of Cand. Ped. Sci. diss., NPU im. M.P. Drahomanova). Kyiv. [in Ukrainian]

22. Viktorova, M.V. (2021). *Formuvannia vokalno-khorovykh navychok pid chas navchannia uchniv spivu* [Formation of vocal-choral skills during students' singing education]. *Aktualni pytannia mystetskoï pedahohiky*. 2. S. 22–26. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЕНДІКОВА Світлана – аспірант Криворізького державного педагогічного університету, викладач вокалу Єрусалимської академії музики і танцю.

Наукові інтереси: сучасний стан формування вокальної компетентності учнів підліткового віку закладів мистецької освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BENDIKOVA Svitlana – Postgraduate student at Kryvyi Rih State Pedagogical University, Vocal teacher at the Jerusalem Academy of Music and Dance.

Scientific interests: the current state of formation of vocal competence of adolescent students in arts education institutions.

Стаття надійшла до редакції 03.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 18.05.2025 р.